

**Seletuskiri haridus- ja teadusministri määruse
„Piirkondlike lõimitud aine- ja keeleõppe metoodikakeskuste valimise ning neile toetuse
andmise tingimused ja kord“ eelnõu juurde**

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse keeleseaduse § 6 lõike 3 alusel.

Piirkondlikud lõimitud aine- ja keeleõppe (edaspidi LAK-õppe) metoodikakeskused on loodud ja toetatud selleks, et tagada eesti keelest erineva emakeelega laste ja õpilastega töötavatele haridustöötajatele piirkondlikult kättesaadav metoodiline tugi, kogemusvahetuse võimalus ning õppematerjalid. Metoodikakeskused toetavad lõimitud aine- ja keeleõppe, sealhulgas keelekümbeluse pedagoogilise lähenemise rakendamist lasteaedades, üldhariduskoolides ja kutseõppeasutustes. LAK-õppe metoodikakeskustes jagavad kogenud praktikud teistele haridustöötajatele praktilisi teadmisi ja töövõtteid aine- ja keeleõppe lõimimiseks, sealhulgas näidistundide, õppematerjalide kasutamise tutvustamise ning individuaalse ja rühmapõhise kogemusvahetuse kaudu. Tähelepanu on eelkõige toimivate meetodite jagamisel, keeleteo kavandamisel ning õppijate erineva keeleoskusega arvestamisel.

Metoodiliste keskuste tegevus toetab õpetajate professionaalset arengut õpetajalt õpetajale õppimise kaudu. OECD rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuringu TALIS 2024 Eesti raporti kohaselt on õpetajate vaheline koostöö oluline selleks, et üksteise kogemustest õppida ning seeläbi oma õpetamistegevusi parandada (Leijen, Jõgi, Pedaste, Poom-Valickis, Uibu, Eisenschmidt, Oppi, Taimalu, Tinn & Kalle, 2025, lk 102). Raportis rõhutatakse, et regulaarne kolleegide dialoog, ühiste õppematerjalide loomine ja kogemuste vahetamine on õpetajate professionaalse arengu jaoks üliolulised (Leijen jt, 2025, lk 94). Metoodikakeskused loovad võimaluse levitada tõhusaid õpetamispraktikaid ning toetada õpetajate professionaalset arengut praktiliste kogemuste, metoodiliste lahenduste ja õppematerjalide jagamise kaudu.

Piirkondlikud LAK-õppe metoodikakeskused on valitud konkursi korras perioodiks 2024–2026. Käesoleva määruse eelnõuga luuakse õiguslik alus piirkondlike lõimitud aine- ja keeleõppe metoodikakeskuste valimiseks ning neile toetuse andmiseks perioodil 2027–2030. Eelnõu eesmärk on tagada metoodilise toe pakumise järjepidevus piirkondades, kus on selle järgi suurim vajadus, sest seal on märkimisväärne hulk eesti keelest erineva emakeelega õpilasi. Samuti ühtlustatakse määrusega LAK-õppe metoodikakeskuste valimise ja toetamise tingimused ning kindlustatakse, et eesti keelest erineva emakeelega õpilastega tegelevatel haridustöötajatel oleks jätkuvalt võimalik saada eestikeelsele õppele ülemineku reformi ajal piirkondlikult kiiret, vajaduspõhist ja praktilist metoodilist tuge.

Eelnõu kohaselt on keskuse valimine ja toetuse andmine omavahel seotud. Konkursil esitab haridusasutus taotluse, mis sisaldab visiooni aastateks 2027–2030, ning esimese tegevusaasta tegevuskava. Komisjon hindab konkursitaotlust tervikuna, sealhulgas visioonis ja tegevuskavas esitatut. Konkursitaotluse rahuldamisega valitakse taotleja keskuseks. Esimese tegevusaasta toetus antakse konkursitaotluses esitatud tegevuskava alusel. Järgnevatiks eelarveaastateks esitab keskus uue tegevuskava pärast eelneva aasta aruande kinnitamist. Keskuste tegevus aitab toetada riikliku haridusstandardi järgimist, kvaliteetse hariduse kättesaadavust ning eestikeelsele õppele üleminekuga seotud metoodilise toe järjepidevust.

Eelnõu ei too inimestele, ettevõtjatele ega vabaühendustele kaasa täiendavat halduskoormust ning võrreldes varasema menetlusega halduskoormus väheneb. Varasemas menetluses tuli toetust eraldi taotleda, kuid taotluste keskkonna kasutusele võtmisega see kohustus langeb ära, kuna keskkond võimaldab sujuvalt toetusi anda juba valitud keskustele.

Määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Haridus- ja Teadusministeeriumi eestikeelsele õppele ülemineku osakonna nõunik Maie Soll (tel 730 3103; maie.soll@hm.ee). Eelnõu

koostamisse on kaasatud Eesti Keele Instituudi vanemprojektijuht Elina Bratšun-Küüsmäa (tel 53657047; elina.kuusmaa@eki.ee).

Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Haridus- ja Teadusministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Margit Kiin (margit.kiin@hm.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määrus kehtestatakse keeleseaduse § 6 lõike 3 alusel, mis annab ministrile volitusnormi kehtestada määrusega ministeeriumi valitsemisala vahendite arvelt keelevaldkonna projektide ning keeleuuringute ja -õppe toetamise, toetuse tagasinõudmise ja -maksmise tingimused ja korra.

Määruse eelnõu koosneb kolmest peatükist ja üheteistkümnest paragrahvist.

Eelnõu 1. peatükis reguleeritakse üldsätted.

Eelnõu §-s 1 sätestatakse määruse reguleerimisala ja toetuse andmise eesmärk. Määrusega kehtestatakse piirkondlike lõimitud aine- ja keeleõppe metoodikakeskuste valimise ning neile Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala vahendite eelarvest riigisisese projektipõhise toetuse andmise, kasutamise ja tagasinõudmise tingimused ning kord perioodiks 2027–2030. Keskuste valimise ja toetuse andmise eesmärk on tagada riigi haridusstandardi järgimine ja kvaliteetse hariduse kättesaadavus ning pakkuda metoodilise kogemusvahetuse võimalust eesti keelest erineva emakeelega õpilastega tegelevatele haridustöötajatele. Toetuse kaudu soodustatakse lõimitud aine- ja keeleõppe, sealhulgas keelekümbelse pedagoogilise lähenemise rakendamist lasteaedades, üldhariduskoolides ja kutseõppeasutustes. Rakendusasutuse ülesandeid täidab Eesti Keele Instituut, kes kuulutab välja konkursi, menetleb konkursitaotlusi ja tegevuskavasid, otsustab keskuste valimise, toetuse andmise või mitteandmise ja toetuse tagasinõudmise, korraldab toetuse maksmise ning kontrollib toetuse kasutamist. Rakendusasutus koordineerib ka keskuste tegevusi. Keskustele antava toetuse eelarve kinnitab haridus- ja teadusminister valitsemisala eelarve käskkirjaga.

Eelnõu §-s 2 sätestatakse metoodikakeskuse ülesanded ja nõuded toetuse saajale. Keskuse peamine ülesanne on pakkuda piirkonnas ning üle Eesti lasteaias, lastehoius, üldharidus- ja kutsekoolis eesti keelest erineva emakeelega laste ja õpilastega tegelevatele haridustöötajatele lõimitud aine- ja keeleõppe, sealhulgas keelekümbelse pedagoogilise lähenemise rakendamist toetavaid tegevusi. Keskuse tegevused võivad hõlmata ka koostööd mitteformaalõppe asutustega, selleks et soodustada formaal- ja mitteformaalõppe koostööd ning läbi selle toetada õppijate õpikeskkonna mitmekesisust.

Keskus tagab piirkonna lasteaedadele, lastehoidudele ning üldharidus- ja kutsekoolidele infovahetuse, metoodilise kogemusvahetuse võimaluse ja teabe keskuse ning rakendusasutuse õpisündmuste kohta. Samuti pakub keskus piirkonna haridustöötajatele koostöövõimalusi ning võimalusi jagada kogemusi ja parimaid praktikaid regionaalsetest vajadustest lähtuvalt. Keskus korraldab avalikke õpisündmusi, näiteks seminare, koosolekuid ja näitusi, mille raames tutvustatakse metoodikat ja materjale, vahendatakse töökogemusi, viiakse läbi näidistegevusi ning valmistatakse õppevahendeid ja -materjale.

Lisaks on keskuse ülesanne soetada, koondada ja laenutada välja eesti keele ja eestikeelset õpet toetavat metoodilist kirjandust. Selleks on metoodikakeskusel oluline luua vastavad tingimused, mis võimaldavad koondada materjalid ühte ruumi ning laenutada materjale. Metoodikakeskuse korraldada on ka laenutuste fikseerimine. Keskused teevad omavahel koostööd, sealhulgas Keelesammu programmi, Tallinna Õpetajate Maja ning Tartu Ülikooli Narva Kolledži metoodikakeskusega: vahetavad infot, korraldavad koostöös õpisündmusi ning jagavad kogemusi. Selline koostöö aitab ühtlustada metoodilise toe kvaliteeti ning võimaldab levitada toimivaid praktikaid eri piirkondade vahel.

Keskus peab olema avatud eelregistreerunud sihtrühmale kogemuste ja parimate praktikate jagamiseks (sh vajadusel individuaalseks), õppematerjalide laenutamiseks ning

õppematerjalidega tutvumiseks vastavalt vajadusele. Keskuse tegevused kavandab ja viib ellu üldjuhul metoodikakeskuse pedagoogiline personal. Piirkondlikust vajadusest lähtudes võib keskus korraldada kalendriaastas kuni kolm tellitavat õpisündmust. Tellitava õpisündmuse korral kaasatakse selle läbiviimiseks keskuseväline ekspert, kelle pädevus vastab piirkonnas ilmnunud vajadusele. Selline võimalus aitab keskusel pakkuda piirkonna haridustöötajatele täiendavat eksperditeadmist või metoodilist tuge. Tellitavate õpisündmuste kavandamisel arvestab keskus rakendusasutuse suunistega, et tagada tegevuste kooskõla piirkondlike vajadustega ning vältida samalaadsete tegevuste põhjendamatut dubleerimist. Tellitavate õpisündmuste arvu piiramine aitab hoida metoodikakeskuste tegevuse fookust õpetajalt õpetajale kogemuse jagamisel ning keskuse enda pedagoogilise personali teadmiste ja praktilise kogemuse vahendamisel. Kui tellitava õpisündmuse vajadus tekib tegevusaasta jooksul ja seda ei ole kinnitatud tegevuskavas ette nähtud, kooskõlastab keskus õpisündmuse enne selle korraldamist rakendusasutusega. Keskus määrab ühe või mitu koordinaatorit, kelle ülesanne on keskuse töö igapäevane koordineerimine, arendustegevuste kavandamine, info liikumise tagamine, koostöö korraldamine ning keskuse tegevustega seotud dokumentatsiooni ja aruandluse haldamine.

Lõikes 5 on öeldud, et rakendusasutusel on õigus korraldada keskusega koostöös õpisündmusi ja muid arendustegevusi. Keskuste õpisündmuste ja arendustegevuste kulud võib rakendusasutus katta oma eelarvelistest vahenditest. See võimaldab rakendusasutusel toetada keskuste võrgustiku ühtset arengut ning vajaduse korral suunata metoodilist tuge piirkondlike või üleriigiliste vajaduste alusel.

Lõige 6 sätestab et keskuse töös osalevad töötajad, sealhulgas koordinaatorid, õpetajad ja juhtkonna esindajad, osalevad perioodil 2027–2030 rakendusasutuse korraldatud seminaridel ning läbivad aastas vähemalt 30 tundi valdkonna spetsiifilist täiendusharidust. Nõude eesmärk on tagada, et keskuste tegevuses osalevad töötajad arendavad järjepidevalt oma kutsealaseid teadmisi ja oskusi ning on kursis lõimitud aine- ja keeleõppe metoodika arengutega.

Eelnõu 2. peatükis reguleeritakse keskuste valimise ja toetuse andmisega seonduv.

Eelnõu §-s 3 sätestatakse keskuste valimise üldpõhimõtted ja konkursil osalemise tingimused. Rakendusasutus teavitab konkursi avamisest oma veebilehel. Konkursi korras valitakse kuni 13 keskust, millele oleks võimalikult lihtne juurdepääs kõigil eesti keelest erineva emakeelega õpilaste õpetajatel. Keskuste paiknemise valikul lähtutakse vajadusest tagada metoodilise toe kättesaadavus piirkondades, kus on enim eesti keelest erineva emakeelega õpilasi ja sellest tulenevalt potentsiaalselt vajadus toetada õpetajaid lõimitud aine- ja keeleõppe, sealhulgas keelekümbeluse pedagoogilise lähenemise rakendamist toetava kogemusvahetuse ja praktilise toega.

Tabel 1. Eesti keelest erineva emakeelega üldhariduskoolide õpilaste arv maakonniti 2026/27. õa.

Maakond	Õpilaste arv
Harjumaa	24687
Ida-Virumaa	8666
Tartumaa	2365
Võrumaa, Põlvamaa, Viljandimaa	356
Valgamaa	539
Jõgevamaa	203
Pärnumaa	757

(EHIS, 2026)

Ühes piirkonnas võib valida ühe või mitu keskust. Mitme keskuse valimine võib olla põhjendatud näiteks piirkonna suuruse, haridusasutuste arvu või paiknemise, erinevate sihtrühmade vajaduste või kandidaatide erineva pädevusega (vt tabel 1). Mitme keskuse valimise korral võib keskuste tegevuse jaotada territoriaalse tegevuspiirkonna, sihtrühma,

haridusastme või ülesannete alusel. Näiteks võib suuremas piirkonnas üks keskus keskenduda lasteaedade ja teine üldhariduskoolide toetamisele või võib keskuste vahel jagada piirkonna territoriaalselt. Selline korraldus võimaldab kujundada keskuste võrgustiku piirkondlikest vajadustest lähtudes ning vältida keskuste tegevuste põhjendamatut kattumist.

Konkursiteates esitatakse vajaduse korral teave kavandatava piirkondliku või sihtrühmapõhise jaotuse kohta. Selline paindlikkus võimaldab arvestada konkursile esitatud taotluste sisulist kvaliteeti, kandidaatide paiknemist ja pädevust ning piirkondlikke vajadusi.

Rakendusasutusel on õigus korraldada täiendavaid konkursse, kooskõlastades need eelnevalt Haridus- ja Teadusministeeriumiga. Täiendava konkursi korraldamise võimalus on vajalik ette näha selleks, et tagada metoodilise toe kättesaadavus juhul, kui esialgse konkursi tulemusel ei täideta kõiki kavandatud piirkondlikke vajadusi või kui perioodi jooksul ilmneb vajadus täiendava keskuse valimiseks. Täiendava konkursi võib korraldada ka juhul, kui mõnes piirkonnas ei ole ühtegi määruse nõuetele vastavat ja minimaalset punktisummat saavutanud kandidaati. Täiendava konkursi tulemusel valitud keskuse tegevusperiood lõpeb samuti 31. detsembril 2030. Seega ei alga täiendava konkursiga valitud keskusele uus eraldiseisev tegevusperiood, vaid kõigi käesoleva määruse alusel valitud keskuste tegevusperioodi lõpptähtpäev on sama.

Konkursil osalemiseks peab kandideeriv haridusasutus vastama määrukses sätestatud tingimustele. Haridusasutusel peab olema vähemalt viieaastane järjepidev kogemus LAK-õppe rakendamisel. Samuti peab asutusel olema kogemus LAK-õppe tutvustamisel, õppevahendite ja -materjalide loomisel, seminaride läbiviimisel ning eesti keele kui sihtkeele õppega seotud sündmuste korraldamisel, sealhulgas koostöös valdkonna ekspertidega. Nende tingimuste eesmärk on tagada, et keskuseks valitakse haridusasutused, kellel on sisuline valmisolek ja praktiline kogemus piirkondliku metoodilise toe pakkumiseks.

Haridusasutuse töötajatel peab olema kogemus eesti keele ja eestikeelse õppe arendamisel ning metoodilises tegevuses. Kogemuse olemasolu on konkursil osalemise tingimus, selle sisulist tugevust ja asjakohasust hinnatakse konkursitaotluse hindamisel. Haridusasutuses peab olema vähemalt kaks koolitaja ettevalmistuse või kogemusega õpetajat, kes kasutavad õppetöös LAK-õppe põhimõtteid.

Eelnõu §-s 4 sätestatakse kandideerimiseks esitatavad dokumendid. Konkursil osalemiseks esitab haridusasutus taotluse 10 tööpäeva jooksul alates konkursi avamisest taotluste menetlemise infosüsteemis. Kui taotluskeskkonna töös esineb tehniline viga, mis takistab taotluse tähtaegset esitamist, pikendatakse taotlemise tähtaega vea kõrvaldamisele kulunud päevade arvu võrra. Selline regulatsioon tagab taotlejate võrdse kohtlemise olukorras, kus taotluse esitamine ei ole tehnilistel põhjustel võimalik.

Konkursitaotluses tuleb esitada haridusasutuse ja taotluse esitaja andmed, haridusasutuse pidaja andmed, kinnitus määrukses sätestatud tingimustele vastavuse kohta, keskusega seotud koordinaatori ning koolitaja ettevalmistuse või kogemusega õpetajate kvalifikatsiooni kirjeldus (tunnistusi ja tõendeid süsteemi ei laeta) ja kontaktandmed, visioon piirkondliku LAK-õppe keskuseks aastatel 2027–2030 ning tegevuskava.

Visioonis kirjeldab taotleja oma motivatsiooni tegutseda piirkondliku LAK-õppe metoodikakeskusena, senist kogemust eesti keele ja eestikeelse õppe, LAK-õppe, keelekümbeluse, metoodilise töö, õpisisunduste ja võrgustikutöö korraldamisel ning keskuse tegevusi ellu viivat meeskonda, rollijaotust ja piirkondliku võrgustiku arendamist.

Tegevuskavas esitatakse esimese tegevusaasta konkreetset tegevused, nende ajakava, oodatavad tulemused või väljundid ning tegevuste elluviimiseks kavandatud eelarve.

Konkursitaotlust hinnatakse määruse lisas 1 sätestatud hindamiskriteeriumide alusel. Hinnatakse taotleja motivatsiooni ja rollitaju, haridusasutuse senist kogemust, meeskonda ja töökorraldust, piirkondliku võrgustiku arendamist, tegevusnägemust ning kavandatud tegevuste kulutõhusust. Iga kriteeriumi hinnatakse skaalal 0–10 punkti ning maksimaalne punktisumma on 60 punkti. Hindamine võimaldab hinnata taotleja sisulist valmisolekut keskuse ülesannete täitmiseks, kavandatud tegevuste põhjendatust ning toetuse kasutamise otstarbekust.

Eelnõu §-s 5 sätestatakse taotluste menetlemise kord keskuste valimisel. Taotlused vaatab läbi rakendusasutuse moodustatud komisjon. Komisjon kontrollib esmalt taotleja ja konkursitaotluse vastavust määruses sätestatud nõuetele. Nõuetele vastavat konkursitaotlust hinnatakse määruse lisas sätestatud hindamiskriteeriumide alusel tervikuna, sealhulgas arvestatakse nii visioonis kui ka esimese tegevusaasta tegevuskavas esitatud teavet. Selline hindamine võimaldab hinnata korraga nii taotleja strateegilist valmisolekut ja senist pädevust kui ka kavandatud tegevuste sisulist põhjendatust ja teostatavust. Keskuseks võib valida üksnes taotleja, kelle taotlus on saanud vähemalt 30 punkti. Minimaalse punktisumma kehtestamise eesmärk on tagada, et keskuseks valitakse piisava sisulise kvaliteedi, võimekuse ja tegutsemisvalmidusega haridusasutus. Piirkondlik vajadus ega asjaolu, et taotleja on piirkonnas ainus kandidaat, ei anna alust valida keskuseks taotlejat, kes ei ole saavutanud minimaalset punktisummat.

Keskuste valimisel arvestatakse nõuetele vastavate ja minimaalse punktisumma saavutanud taotlejate hindamistulemusi, piirkondlikku vajadust, metoodilise toe kättesaadavust ning piirkondlikku katvust. Selline korraldus võimaldab teha valiku lähtudes konkursile esitatud taotluste sisulisest kvaliteedist ja piirkondade tegelikust vajadusest metoodilise toe järele. Kuna määruse kohaselt valitakse kuni 13 keskust, ei ole rakendusasutusel kohustust valida konkursi tulemusel täpselt nii palju keskusi ning nende koguarv võib kujuneda väiksemaks.

Samas piirkonnas võib valida mitu keskust, kui see on põhjendatud piirkonna suuruse, haridusasutuste arvu või paiknemise, sihtrühmade erinevuse, taotlejate erineva pädevuse või metoodilise toe parema kättesaadavuse tagamise vajadusega. Mitme keskuse valimisel võib nende tegevuse jaotada näiteks territoriaalse tegevuspiirkonna, haridusastme, sihtrühma või ülesannete alusel. Seega võib suuremas piirkonnas valida mitu nõuetele vastavat keskust, kui nende tegevused täiendavad üksteist ja aitavad piirkondlikku vajadust paremini katta.

Kui samas piirkonnas kandideerib mitu minimaalse punktisumma saavutanud taotlejat, kuid kõigi kandidaatide valimine ei ole piirkondlikust vajadusest lähtudes põhjendatud, siis võrdse punktisumma korral eelistatakse haridusasutust, kelle visioon on saanud kõrgema hinnangu piirkondliku võrgustiku arendamise ning meeskonna ja töökorralduse kriteeriumides. Selline hindamiskord võimaldab valida metoodikakeskusteks haridusasutused, kellel on parim sisuline valmisolek piirkondliku võrgustiku arendamiseks, keskuse töö korraldamiseks ja määruses sätestatud ülesannete täitmiseks. Kui piirkonnas ei ole ühtegi määruse nõuetele vastavat ja vähemalt 30 punkti saanud taotlejat, võib rakendusasutus jätta piirkonda keskuse valimata ning korraldada täiendava konkursi. Sellega välditakse olukorda, kus keskus valitakse üksnes piirkondliku esindatuse tagamiseks, kuigi taotlejal puudub keskuse ülesannete kvaliteetseks täitmiseks vajalik valmisolek. Komisjon teeb rakendusasutuse direktorile ettepaneku konkursitaotluse rahuldamiseks või rahuldamata jätmiseks. Rakendusasutus teeb konkursitaotluse rahuldamata jätmise otsuse, kui taotluses on esitatud ebaõigeid või mittetäielikke andmeid või kui taotleja või taotlus ei vasta määruses sätestatud nõuetele. Konkursitaotlus jäetakse rahuldamata ka juhul, kui taotleja ei saavuta minimaalset punktisummat või ei kuulu hindamistulemuste, piirkondliku vajaduse, metoodilise toe kättesaadavuse ja piirkondliku katvuse põhjal valitavate keskuste hulka. Keskuste konkursi tulemused kinnitatakse rakendusasutuse käskkirjaga. Rakendusasutus teavitab haridusasutust konkursi tulemustest ja haridusasutuse pidajat valituks osutumisest 10 tööpäeva jooksul pärast tulemuste kinnitamist. Teavitamise tähtaeg tagab, et konkursil osalenud haridusasutused saavad otsusest teada mõistliku aja jooksul.

Eelnõu §-s 6 sätestatakse toetuse andmise põhimõtted. Keskusele antakse toetust esitatud tegevuskava alusel eelarveaasta kohta ning vastavalt eelarvelistele võimalustele. Seega ei avata toetuse andmise menetlus kõigile haridusasutustele, vaid üksnes neile, kes on eelnevalt konkursi tulemusel keskuseks valitud. Selline korraldus tagab, et toetust eraldatakse üksnes nendele asutustele, kelle vastavust keskuse ülesannete täitmiseks on juba hinnatud.

Esimese tegevusaasta tegevuskava esitatakse konkursitaotluse osana ning keskuseks valitud haridusasutusele antakse esimese tegevusaasta toetus selle tegevuskava alusel. Esimeseks tegevusaastaks uut tegevuskava pärast konkursi lõppu ei esitata. Järgnevateks eelarveaastateks

esitab keskus taotluskeskkonnas uue tegevuskava pärast eelneva aasta aruande kinnitamist. Keskuseks järgmistel aastatel uuesti ei kandideerita. Tegevuskavas märgitakse kavandatav tegevus, tegevuse toimumisaeg, soovitud tulemused ning eeldatavad kulud iga tegevuse kohta. Tegevuskava kooskõlastatakse rakendusasutusega. Rakendusasutus hindab igal aastal iga keskusega eraldi tegevuste vajadust, lähtudes piirkonna vajadustest. Selline korraldus võimaldab suunata keskuse tegevusi vastavalt piirkondlikele vajadustele ning tagada, et toetust kasutatakse eesmärgipäraselt ja sisuliselt põhjendatud tegevusteks.

Eelnõu §-s 7 sätestatakse tegevuskava läbivaatamise kord. Esimese tegevusaasta tegevuskaval on kaks omavahel seotud funktsiooni. Konkursil võimaldab tegevuskava hinnata taotleja kavandatud tegevuste põhjendatust, teostatavust ja kooskõla piirkondliku vajadusega. Tegevuskavas esinevad puudused võivad keskuseks kandideerimise taotluse menetlemisel tingida keskuseks mittevalimise. Pärast konkursitaotluse rahuldamist ja taotleja keskuseks valimist on sama tegevuskava esimese tegevusaasta toetuse andmise alus. Tegevuskava vaatab läbi komisjon, kes teeb rakendusasutuse direktorile ettepaneku taotluse eraldamiseks, osaliseks eraldamiseks või mitteeraldamiseks jätmiseks hiljemalt 20 päeva jooksul alates tegevuskava esitamise kuupäevast. Menetlustähtaeg annab toetuse taotlejale selguse, millise aja jooksul otsus tehakse ning võimaldab kavandatud tegevustega alustada õigeaegselt.

Rakendusasutus ei anna toetust, kui määruses sätestatud nõuded ei ole täidetud, tegevuskavas esitatud tegevused ei ole nõuetekohased, täidetavad, tegevuste elluviimine ei ole eelarveliste vahendite puudumise või muude ettenägematute asjaolude tõttu võimalik. Rakendusasutusel on õigus küsida toetuse saajalt täiendavaid dokumente ja informatsiooni. Taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsus kinnitatakse rakendusasutuse direktori käskkirjaga. Toetus kantakse keskuse pidaja arveldusarvele.

Eelnõu 3. peatükk sätestab toetuse kasutamise, aruandluse ja koostöö lõpetamisega seonduva.

Eelnõu §-s 8 sätestatakse toetuse kasutamise tingimused. Toetus antakse keskuse tegevuste elluviimiseks ja tegevuste elluviijate töö tasustamiseks. Keskuse tegevused korraldatakse kinnitatud tegevuskava alusel. Keskusel on õigus tegevuskava eelarve kuluridade vahel vahendeid ümber paigutada 20% ulatuses ilma rakendusasutust teavitamata, kuid kõik suuremahulised muudatused tuleb rakendusasutusega kooskõlastada. Piirmäära eesmärk on võimaldada tegevuste elluviimisel mõistlikku paindlikkust, säilitades samal ajal rakendusasutuse kontrolli sisuliste või suuremahuliste muudatuste üle.

Keskuse tegevused, sealhulgas tellitavad õpisündmused, planeeritakse koostöös rakendusasutusega, et tagada tegevuste kooskõla piirkondlike vajadustega ning vältida metoodikakeskuste tegevuste dubleerimist riigi poolt korraldatavate või toetatavate arendustegevustega.

Keskuse pidajal on kohustus pidada arvestust toetuse kasutamise üle ning dokumenteerida kõik toetuse kasutamisega seotud toimingud, sealhulgas kogemusvahetuseks kulunud tööaeg, üritusel osalejad ja laenutused. Toetust võib kasutada üksnes kuludeks, mis on otseselt seotud kavandatud tegevuste elluviimisega ning mis on kirjeldatud taotluses esitatud tegevuskavas ja eelarves. Nõue aitab tagada toetuse läbipaistva ja eesmärgipärase kasutamise.

Eelnõus sätestatakse ka toetuse kasutamise kulude üldine jaotus. Tegevuskava eelarves võib kuni 70% toetusest kasutada palgakuludeks (keskuse töö koordineerimine, lisatöö keskuse tegevuste elluviimisel), kuni 20% tegevuste korraldamise ja transpordikulude katteks ning kuni 10% õppevara soetamiseks. Kulude jaotus aitab suunata toetuse kasutamist eelkõige keskuse sisuliste tegevuste elluviimisele, säilitades samal ajal võimaluse katta tegevuste korraldamiseks ja õppematerjalide soetamiseks vajalikke kulusid.

Eelnõu §-s 9 sätestatakse toetuse kasutamisega seotud aruande esitamise ja kontrolli kord. Toetuse kasutamise lõpptähtaeg on toetuse eraldamise eelarveaasta 31. detsember. Keskus esitab taotluskeskkonna kaudu toetuse kasutamise aruande hiljemalt toetuse kasutamise aasta järgneva aasta 15. jaanuariks. Aruandes tuleb esitada toimunud tegevuste loetelu ja tegevuste

elluviijad, ülevaade tegevuste elluviimisest, saavutatud tulemus või väljund, eeldatavad ja tegelikud kulud kululiikide lõikes ning analüüs tegevuste elluviimisest.

Rakendusasutus vaatab aruande läbi ning teeb aruande kinnitamise või kinnitamata jätmise otsuse 30 tööpäeva jooksul pärast aruande laekumist. Rakendusasutusel on õigus küsida tõendeid raha sihipärase kasutamise kohta, sealhulgas kuludokumente ning nõuda aruande ja toetuse sihipärase kasutamise kontrolliks juurdepääsu toetuse kasutamist kajastavatele dokumentidele ning toetusega seotud vahenditele ja materjalidele. Kontrollimise õigus on vajalik selleks, et tagada avalike vahendite õiguspärane, läbipaistev ja eesmärgipärane kasutamine.

Rakendusasutusel on õigus nõuda toetus tagasi, kui ilmnevad asjaolud, mille tõttu ei saa toetuse saamist pidada eesmärgipäraseks või otstarbekaks, kui toetuse saaja on andnud valeandmeid või varjanud andmeid või kui toetuse saaja on rikkunud muudes õigusaktides sätestatud toetuse saaja kohustusi. Rakendusasutus jätab aruande kinnitamata, kui aruandes esitatud informatsioon ei vasta nõuetele ning puudusi ei kõrvaldata etteantud tähtjaks, kui toetust on kasutatud mittesihtotstarbeliste kulude katteks või kui toetust on kasutatud toetuse eesmärgile mittevastavateks tegevusteks.

Kui keskusel jääb eelarveaastaks taotletud toetus täies mahus või osaliselt 31. detsembriks kasutamata, tagastatakse jääk 30 päeva jooksul alates rakendusasutuse vastavast teavitusest, välja arvatud juhul, kui tagastatav summa jääb alla 10 euro. Nimetatud erand väldib ebamõistlikku halduskoormust väga väikeste jääkide tagasinõudmisel.

Eelnõu §-s 10 sätestatakse koostöö peatamise või katkestamise tingimused. Regulatsiooni eesmärk on tagada, et piirkondliku metoodikakeskuse tegevus vastaks määruses sätestatud eesmärkidele, toetuse kasutamise tingimustele ning kinnitatud tegevuskavale ning et rakendusasutusel oleks võimalik rikkumistele reageerida proportsionaalselt.

Rakendusasutusel on õigus koostöö ja toetuse andmine osaliselt või täielikult peatada juhul, kui keskus ei ole koostanud tegevuskava või seda ei ole rakendusasutusega kooskõlastatud, kui keskus ei ole esitanud tähtjaks aruannet või kui ilmneb asjaolu, mis seab kahtluse alla tegevuste nõuetekohase elluviimise või toetuse sihipärase kasutamise. Viimane alus võimaldab rakendusasutusel reageerida ka sellistele olukordadele, mida ei ole võimalik määruses ammendavalt ette näha, kuid mis võivad viidata riskile, et toetusega rahastatavaid tegevusi ei viida ellu kokkulepitud viisil või avalikke vahendeid ei kasutata eesmärgipäraselt.

Koostöö peatamise korral peatatakse toetuse väljamaksmine kuni puuduse kõrvaldamiseni ning keskusele määratakse mõistlik tähtaeg puuduse kõrvaldamiseks. Selline lahendus võimaldab keskusel puudused kõrvaldada ja tegevuste elluviimist jätkata, tagades samal ajal avalike vahendite kaitse olukorras, kus toetuse tingimuste täitmine ei ole ajutiselt tagatud.

Rakendusasutusel on õigus koostöö katkestada ja toetuse andmise otsus kehtetuks tunnistada juhul, kui keskus on tunnistab keskuseks valimise ning toetuse andmise otsuse kehtetuks ja lõpetab keskusega koostöö enne perioodi lõppu, kui:

- 1) toetuse andja eelarves puuduvad järgnevas eelarveaastaks keskuste toetamiseks vajalikud riigieelarve vahendid ja tegevuste rahastamist ei ole võimalik jätkata;
- 2) keskus ei vasta enam käesoleva määruse § 2 ja § 3 lõikes 5 sätestatud nõuetele;
- 3) keskus loobub keskuse staatusest kirjaliku avalduse alusel;
- 4) esinevad keeleseaduse § 6¹ lõikes 1 sätestatud toetuse tagasinõudmise alused;
- 5) keskuse suhtes on algatatud likvideerimis- või pankrotimenetlus.

Koostöö katkestamiseks ja toetuse andmise otsuse kehtetuks tunnistamiseks teeb komisjon rakendusasutuse direktorile põhjendatud ettepaneku. Koostöö katkemine kinnitatakse rakendusasutuse direktori käskkirjaga. Komisjoni kaasamine aitab tagada juhtumite sisulise hindamise ning läbipaistva ja kaalutletud otsustusprotsessi.

Kui koostöö katkeb pärast toetuse eraldamist, on keskus kohustatud tagastama tegevuskavas täitmata tegevuste jaoks arvestatud toetuse 60 päeva jooksul otsuse teatavakstegemisest. Sama kohustus kohaldub ka juhul, kui keskus soovib koostöö omal algatusel lõpetada ja toetusest loobuda. Regulatsioon tagab, et toetust ei kasutata tegevusteks, mida tegelikult ellu ei viida, ning võimaldab kasutamata või eesmärgipäraselt kasutamata jäänud vahendid tagasi nõuda.

Eelnõu § 11 sätestab toetuse tagasinõudmise ja viitab selguse mõttes keeleseaduse §-le 6¹, mis sätestab seaduse tasandil täpse tagasinõudmise tingimused ja korra.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul ei ole puutumust Euroopa Liidu õigusega.

Eelnõu kooskõla Euroopa Liidu riigiabi reeglitega on hinnatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 alusel.

Määruse eesmärk on toetada piirkondlike lõimitud aine- ja keeleõppe metoodikakeskuste tegevust ning selle kaudu eestikeelsele õppele üleminekut, õpetajate professionaalset arengut ning haridusasutuste omavahelist koostööd. Toetust saavad haridusasutused, kes täidavad metoodikakeskuse ülesandeid ning korraldavad õpetajate nõustamist, kogemusvahetust, metoodiliste materjalide kättesaadavust ja muid lõimitud aine- ja keeleõppe rakendamist toetavaid tegevusi. Määruses kirjeldatud tegevused on seotud haridusvaldkonna avalike ülesannete täitmisega ning ei ole suunatud kaupade või teenuste pakkumisele turul. Määruse § 2 kohaselt seisneb metoodikakeskuste tegevus eeskätt haridustöötajate toetamisel, teadmiste jagamisel ja koostöövõrgustike arendamisel.

Euroopa Liidu riigiabiõiguse kohaselt ei kujuta avaliku haridussüsteemi raames korraldatav ja riigi poolt rahastatav haridustegevus üldjuhul endast majandustegevust. Käesoleva meetme raames rahastatakse haridusasutuste tegevust, mis on lahutamatult seotud nende hariduslike ülesannetega ning mille eesmärk on toetada eestikeelse hariduse kvaliteeti ja kättesaadavust. Toetuse saajad ei osuta selle tegevuse raames tasu eest teenuseid turul ega konkureeri teiste teenusepakkujatega.

Toetust ei anta Eesti Keele Instituudile ega Haridus- ja Teadusministeeriumile teenuse osutamiseks. Riik ei osta toetuse eest konkreetseid koolitus- ega nõustamisteenuseid, vaid toetab haridusasutuste võimekust jagada oma kogemust ja teadmisi teiste haridusasutustega ning täita eestikeelsele õppele üleminekuga seotud avalikke ülesandeid. Eesti Keele Instituut täidab meetme rakendusametina metoodilise toe, koordineerimise ja järelevalve funktsiooni. Ministri määruse § 1 lõiked 3 ja 4 ning § 2 lõige 5 näevad ette rakendusametuse koordineeriva ja toetava rolli.

Eeltoodust tulenevalt puudub meetmel üldjuhul Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses majanduslik eelis ettevõtjale ning meede ei kujuta endast riigiabi.

Juhul kui toetust saav haridusasutus tegeleb lisaks avalike haridusülesannete täitmisele ka majandustegevusega, peab toetuse saaja tagama metoodikakeskuste tegevuse kulude ja rahastamise selge eristamise muust tegevusest ning vältima toetuse kasutamist majandustegevuse rahastamiseks. Toetust võib kasutada üksnes käesolevas määruses sätestatud eesmärkidel ja tegevusteks.

4. Määruse mõjud

4.1. Kavandatud muudatus: piirkondlike lõimitud aine- ja keeleõppe metoodikakeskuste valimine ja toetamine perioodil 2027–2030

Muudatuse kirjeldus

Eelnõuga kehtestatakse piirkondlike lõimitud aine- ja keeleõppe metoodikakeskuste valimise ning neile toetuse andmise, kasutamise, aruandluse, kontrolli ja tagasinõudmise tingimused perioodiks 2027–2030. Määruse alusel valitakse konkursi korras kuni 13 keskust. Keskuste ülesanne on pakkuda eesti keelest erineva emakeelega laste ja õpilastega tegelevatele haridustöötajatele metoodilist tuge, kogemusvahetust ning eesti keele ja eestikeelset õpet toetavaid tegevusi (õpisündmused, materjalide tutvustamine jms).

Eelnõu koostamise vajadus tuleneb sellest, et eelmise konkursi alusel valitud metoodikakeskuste tegevusperiood lõpeb 2026. aasta lõpus, kuid vajadus keskuste pakutava piirkondliku metoodilise toe järele püsib. Metoodikakeskustesse on koondunud pikaajaline ja praktiline LAK-õppe kogemus, mida haridustöötajad üle Eesti aktiivselt kasutavad. Seda kinnitab keskuste külastatavus: 2025. aastal külastati metoodikakeskusi kokku enam kui 2500 korral. Olulise muudatusena kavandatakse senise 17 metoodikakeskuse asemel kuni 13 keskuse valimist. Keskuste arvu vähendamine võimaldab olemasoleva eelarve piires suurendada ühe keskuse toetust ning seeläbi parandada keskuste võimalusi oma ülesandeid kvaliteetselt ja järjepidevalt täita. Metoodikakeskused on aasta lõpus esitatud aruannetes märkinud, et senise toetuse suuruse juures on kvaliteetse tegevuse tagamine keeruline. Toetuse suurendamise vajadust põhjendab ka üldine hinnataseme, sealhulgas tööjõu- ja tegevuskulude tõus. Lisaks on tegevust alustanud Tartu Ülikooli Narva kolledži metoodikakeskus, mis aitab tagada, et metoodiline tugi jääb õpetajatele ka keskuste arvu muutumise järel piirkondlikult kättesaadavaks.

Keskuste valimine toimub konkursi korras ning toetust on õigus saada üksnes rakendusasutuse kinnitatud keskustel. Toetuse kasutamine seotakse keskuse tegevuskavaga, mis kooskõlastatakse rakendusasutusega ning mille täitmise kohta esitab keskus aruande. Selline korraldus aitab tagada, et toetust kasutatakse eesmärgipäraselt ning et keskuste tegevus vastab piirkondlikele vajadustele ja määruse eesmärgile.

Määrusega luuakse ühtsed ja läbipaistvad alused keskuste valimiseks, tegevuste kavandamiseks, toetuse kasutamiseks ja tulemuste kontrollimiseks. Samuti võimaldab määrus rakendusasutusel peatada või katkestada koostöö keskusega juhul, kui keskuse tegevus ei vasta enam konkursil esitatud visioonile või määruses sätestatud ülesannetele.

Sihtrühmad, keda muudatus mõjutab:

1. valituks osutuvad metoodikakeskused ja nende pidajad – keskused saavad aastateks 2027–2030 selge õigusliku ja korraldusliku aluse oma tegevuse kavandamiseks ning suurema toetuse keskuse kohta. Samal ajal kaasnevad neile tegevuskava koostamise, toetuse eesmärgipärase kasutamise ja aruandluse kohustused;
2. lasteaedade, üldhariduskoolide ja kutseõppeasutuste haridustöötajad, kes tegelevad eesti keelest erineva emakeelega laste ja õpilastega – haridustöötajatele säilib piirkondlikult kättesaadav metoodiline tugi ning võimalus osaleda õpisündmustel, vahetada kogemusi, tutvuda õppematerjalidega ja saada praktilist tuge LAK-õppe rakendamisel;
3. Eesti Keele Instituut rakendusasutusena – korraldab keskuste valimise ja toetuse andmise, menetleb taotlusi ja aruandeid, kontrollib toetuse kasutamist ning koordineerib metoodikakeskuste tegevust ja koostööd;
4. Haridus- ja Teadusministeerium – tagab metoodikakeskuste toetamiseks vajalikud eelarvelised vahendid, kujundab valdkonna poliitilisi eesmärke ning teeb rakendusasutusega koostööd keskuste võrgustiku ja toetuse rakendamise korraldamisel.

4.2. Mõju haridusele

Määrusel on positiivne mõju haridusele. Metoodikakeskuste tegevus toetab riigi haridusstandardi järgimist, kvaliteetse hariduse kättesaadavust ning eesti keelest erineva emakeelega õppijate õpetamise kvaliteeti. Keskused aitavad haridustöötajatel rakendada lõimitud aine- ja keeleõpet, sealhulgas keelekümlbluse pedagoogilist lähenemist.

Mõju avaldub eelkõige haridustöötajate professionaalse arengu ja piirkondliku koostöö tugevnemises. Keskuste kaudu tekivad haridustöötajatele paremad võimalused osaleda õpisündmustel, vahetada kogemusi, tutvuda metoodiliste materjalidega ning saada praktilist tuge eesti keele ja eestikeelse õppe korraldamisel. Määrus toetab eesti keelest erineva emakeelega laste ja õpilaste õppe kvaliteeti ning aitab kaasa eestikeelsele õppele ülemineku kvaliteetsele ellu viimisele.

Määruse mõju on ulatuslikum piirkondades, kus on suurem vajadus eesti keelest erineva emakeelega õppijate õpetamist toetava metoodilise toe järele. Keskuste tegevus aitab parandada toe piirkondlikku kättesaadavust ning soodustab haridusasutuste vahelist koostööd.

4.3. Mõju regionaalarengule

Määrusel on positiivne mõju regionaalsele koostööle ja metoodilise toe piirkondlikule kättesaadavusele. Keskused valitakse piirkondades, kus on vajadus lõimitud aine- ja keeleõppe ning eesti keele ja eestikeelse õppe metoodilise toe järele. Keskuste tegevus aitab koondada piirkondlikku kogemust, tugevdada haridusasutuste võrgustikku ning levitada toimivaid praktikaid nii kindlates piirkondades kui ka üle Eesti.

4.4. Mõju riigivalitsemisele ja halduskoormusele

Määrus loob selgema õigusliku ja korraldusliku raamistiku piirkondlike metoodikakeskuste valimiseks ja toetamiseks. Rakendusasutuse ülesanded on määrmuses selgelt määratletud: Eesti Keele Instituut kuulutab välja konkursi, menetleb konkursitaotlusi ja tegevuskavasid, teeb keskuste valimise ja toetuse andmise otsuseid, kontrollib toetuse kasutamist ning koordineerib keskuste tegevust. Konkursil esitab haridusasutus koos visiooniga esimese tegevusaasta tegevuskava. Valituks osutunud keskus ei pea pärast konkursi lõppu esimese tegevusaasta toetuse saamiseks esitama eraldi uut taotlust ega tegevuskava. Järgmistel eelarveaastatel esitab keskus uue tegevuskava pärast eelneva aasta aruande kinnitamist.

Eelnõuga ei kaasne üldist halduskoormuse kasvu. Võrreldes varasema menetlusega väheneb valituks osutunud keskuse halduskoormus, kuna esimese tegevusaasta toetuse saamiseks ei ole vaja pärast konkursi lõppu läbida eraldi taotlemise etappi. Järgnevate aastate toetuse taotlemine toimub tegevuskava esitamise kaudu.

Kuna eelnõuga ei kehtestata uusi üldisi kohustusi inimestele, ettevõtjatele ega vabaühendustele ning toetuse taotlemine on vabatahtlik, ei ole vaja rakendada täiendavat halduskoormuse vähendamise meedet.

4.5. Mõju riigieelarvele

Määruse rakendamisega kaasnevad kulud kaetakse Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala eelarvelistest vahenditest. Metoodikakeskustele eraldatava toetuse kogusumma püsib eelnevate aastatega võrreldes samal tasemel, mistõttu määrusega ei kaasne täiendavat mõju riigieelarvele.

Eelnõu kohaselt valitakse varasema 17 metoodikakeskuse asemel kuni 13 metoodikakeskust. Keskuste arvu vähendamine võimaldab suurendada ühe keskuse toetust, ilma et metoodikakeskuste toetamise kogumaht suureneks. Toetuse suurendamisel arvestatakse viimaste aastate hinnataseme tõusu, sealhulgas tööjõu- ja tegevuskulude kasvu ning vajadust tagada, et metoodikakeskustes tegutsevad väärtusliku kogemuse kandjad saaksid oma panuse eest väärikat tasu.

Metoodikakeskused omavad ainulaadset, pikaajalist ja praktilist kogemust lõimitud aine- ja keeleõppe, sealhulgas keelekümbeluse pedagoogilise lähenemise rakendamisel ning metoodilise toe pakkumisel. Toetuse suurendamine keskuse kohta aitab tagada keskuste tegevuse kvaliteedi ja järjepidevuse ning võimaldab neil jätkuvalt pakkuda piirkondlikku metoodilist tuge eesti keelest erineva emakeelega laste ja õpilastega tegelevatele haridustöötajatele.

Kuna toetuse kogumaht ei suurene ning kulud kaetakse olemasolevatest Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala eelarvelistest vahenditest, ei kaasne määrusega täiendavaid kulusid riigieelarvele.

4.6. Muud mõjud

Määruse jõustumisega ei kaasne otseseid mõjusid majandusele, loodus- ja elukeskkonnale, infotehnoloogiale ja infoühiskonnale, riigikaitsele ja välisturvalisusele ega siseturvalisusele. Määrusega ei kaasne ebasoovitavaid mõjusid.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Kaasnevad kulud kaetakse riigieelarvelistest vahenditest Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarve kaudu.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu koostöölastamine

Määrus koostöölastatakse Rahandusministeeriumi ning Eesti Linnade ja Valdade Liiduga.